

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR,
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizethetni minden postáliva-ainál és könyvárusnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

H i r d e t é s.

Az „ATHENAEUM” kiadványai

(Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

mely nála és minden hiteles könyvárusnál kapható:

Az Ember tragoediája. Irta Madách Imre, III. kiadás. Ára 2 frt. Az egész mű nagyszerű tableau sorozata az emberiség évezredekét ölelő történetéből, kezdve a Pharaoktól, s átmenve a Görög és római világ nagyszerű társadalmi vajadásain — a szellemi (Reformatio) és politikai (francia forradalom) felszabadulási küzdelmei, a jövő mindent nivellizáló socialis tengődéseig. A mű, mind alap gondolata nagymérvésűsége, mind az egyes korszakok találó festése által a világirodalom hasonmenű művei közt méltó helyet foglal, sőt ezek felett a világosság és tömörség előnyével bír. — Magyar mű a külföldön hasonló méltánnyalással még nem találkozott, s maradandó becsét tulajdonit neki századok mulva is.

Lázár Kálmán, gr. A lég urai. Képek a madárvilágból. Hat gyönyörű nagy képpel. Diszkótésben 5 frt 50 kr.

Petőfi válogatott költeményei két kötetben. I. kötet. Elbeszélő költemények. II. kötet. Lyrai költemények. Sajtó alá rendezte Gyulai Pál. Csinos miniatúr-kiadás, díszes keménykötésben. E kiadás a kedvelt népköltés legértékesebb, válogatottabb s néhány még kiadatlan, valamint cenzortörvényektől kiegészített munkálatait foglalja magában. Ára egy-egy kötetnek 2 ft 80 kr.

JÓKAI MÓR: „Virradóra.” Ujabb novellák. Ezek dicséretére olég annyit mondanunk a magyar közönség előtt: hogy Jókai írta. E 15—16 novellát magában foglaló 4 kötet megannyi értékes gyöngyszem a magyar irodalomban. A 4 kötet ára 4 frt.
TARTALOM: I. köt. Chinchilla hg. — Kertöld a szépet. — Baróthi Illoa. — A rutak rutja.
II. köt. Két menyegző. — A vérontás anyala. — Petőfi ??? — A magyar „ur” Amerikában. — A hosszú hajú hölgy.
III. köt. A fránya hadnagy. — Még sem lesz belőle tekintetes asszony. — Hol le-zünk két év mulva? — B. József Miklós. — Egy szónok, a ki el nem áll.
IV. köt. A fekete sere. — A sajtó és a censura Magyarországon.

JÓKAI MÓR. „A kőszívű ember fiai.” Regény 6 kötetben . . . . . 6 frt
„A kőszívű ember fiai” Jókai egyik legnagyobb műve minden tekintetben, s nem annyira regény, mint hű korrajza az 1848—49-ki regényes eseményeknek; szövegszerű kiválasztása az a legnagyobb értékű jelölteknek, s a tárgyhoz méltóan, olragadó ékes-szólással és megható nyelven van írva. — Ki e korogész magasztos nagyságában látja azokat felelevenítve; míg az ifjabb nemzedéknek sok oly fenséges képet mutat, melyet a szárazon írt történeti művekből sohase látna meg. A nemzet nagy küzdelmének epopeája az, kötetlen nyelven van írva ugyan, de bizonyosan minden magyar szívhez megtalálja az utat.

Cikkek: „Hazánk egynehány középkori műemléke.“ *Myskowszky Viktortól.* — „A holt kéz.“ (Beszély.) — „A római női élet falai közül.“ — „Jávai bálványok.“ — „Az ősmagyar hadászat.“ *Závodszky Károlytól.* — Leány-babonák a Szerémségben. — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“

Képek: A csetneki evang. templom. (Myskowszky Viktor rajza.) — Csetneki Kondor István síremléke. — „Embereit egy rosszul öltözött férfit vállaikra emelni látta.“ („A holt kéz“ c. beszélyünkhöz.) — A római nő-élet falai közül. — Jávai bálványok.

Szerkesztői üzenetek.

— *Oroszházára:* Mikor látunk?

— *Kisújszállásra:* A régiékből az ígért már megjelent. Az újabb küldemény sem különösebb nyelvezeténél, sem belbecsénél fogva nem áll azon színvonalon, hogy közlése igazolva lenne. Hála isten, költészetünknek ama korban már hatalmas képviselői voltak.

— *Rettegre:* Ama magánlevelünket magunk adtuk a levélpostára s azért igen-igen esodálkozzunk, hogy nem jutott kézhez. Közéletben biztosabb uton irunk.

— „*Az én szobám*“ meg lesz ismertetve.

— „*Kietlen pusztaság*“ e vers is, melyben misem gyönyörködött.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Eladó a „Hazánk s a Külföld“* 1868. s 1869-ik évi egész, s az 1867. második félévi folyama. A lap minden egyes száma tisztán van megőrizve; de bekötve nincs. A két és félévi folyam ára: 15 ft; vidéki megrendelőnek utánvét mellett. Ertekezhetni Sántha Kálmánál (lakik Pesten, Dorottya-utca 10 sz.) Megjegyzendő, hogy az 1869-ik évről a 6-dik szám hiányzik.

Ujdonságok.

* (A „*Pápiák Búnei*“) első kötete már megjelent s e hó 8-ikán már az utolsó előfizető számára is feladatott a postára, minden csomag receptisse mellett. A ki tehát az illető gyűjtő irtól vagy helyi postájáról nem kapná meg könyvét e hó 18-dikáig, az sziveskedjék azon postánál reklamálni, melyen pénzvesztés levélét föladata. Junius hó közepe táján a 2-dik és 3-dik kötet egyszerre fog megküldetni az előfizetőknek.

* (*József főherceg*) Acsuthon megbetegedett, s házi orvosát kihívták hozzá Pestről. Reméltük azonban, hogy a gyengélkedés csak jelentéktelen lesz s már csakugyan felüldült.

* (*Az országgyűlés kiválóbb tagjainak száma*) imét egygyel megkevesbedett. Ghyezy Ignác tatai képviselő, a balközép párt tevékeny és értelmes híve, e hó 4-dikén elhunyt. Ghyezy Ignác 1799-ben született s tanulmányai bevégeztével ifjan nevezetett ki a tatai nagy terjedelmű Eszterházy uradalom igazgatójának majd később József nádor pesti uradalomhoz, mely hivatalát 1848-ig viselte, folyton tevékeny részt vevén a megyei mozgalmakban. A szabadságharcban egy nemzetőri századot vezetett s a küzdelem leverése után visszavonult s nem irta alá Windischgrätznek hozzá küldött revertsárlását, melyben a koronázatlan király elismerését követelték tőle. Az ötvenes években egyike volt azoknak, kik nemes kitartással egyezkedtek buzdítani és bátorítani a csüggedőket, 865 óta pedig az ellenzék soraiban küzdött mint a tatai kerület országgyűlési képviselője, az alkotmány és szabad eszmékért. Betegsége rövid volt. Tüdőlob által okozott halála 4-ikén állt be. Kopersóját hat gyászoló gyermek állja körül, de velők gyászolnak az elhunyt barátai és számos tisztelője, kik benne nemes embert és hű hazafit vesztek. Áldás poraira! Temetése 8-dikán volt Pesten.

* (*A dakozás a honvéd-menházra.*) E szép célra ismét Kálmán Lajos nyugalmazott honv. őrnagy ur Győről küldött szerkesztőségünkhöz 2 frot, mely összeget a bizottság elnökéhez, Vidacs János orsz. képviselő urhoz áttettük.

* (*A budai vár védelmében elesett*) honvédek emlékére e hó 21-ikén a krisztinavárosi templomban gyászisteni-tisztelet fog tartatni. A koszorúk hihetőleg ez idén sem fognak hiányozni a nemesek sírjáról.

* (*Kézlik szervezni a küldöttségeket*), melyek Baththyán Lajos hamvainak áthelyezésekor fogják a gyászkiiséretet képezni. A „P. népkör“ már elhatározta ebbeli részvételt, s nagy számmal fogja tagjait képviseltetni. A városi bizottmány elkészítette a gyászünnepegy programját, s lehetőleg megállapítá annak részleteit is. A sírboltra nézve Discher építész tervét fogadta el, mely 1901 forintba kerül. A gyászkoesi díszlete, az érkezőporsó és ravatal impozáns lesz. A muzeum csarnokai fekete posztóval lesznek bevonva. A zenészt a muzeum csarnokában a zenekedvelők egylete, a gyászmenetben és a sírnál a nemzeti dalkör, az unio, a budai, egyetemi és ó budai dalkörök, valamint a nemzeti színház zenekara fogja végezni.

* (*Népszámlálás.*) Szegedváros lakosainak száma a rectificált adatok szerint fölül lesz a 70 ezeren. Az összehesámolási munkálat eddigi eredménye már 70,098-at mutat föl, de ebben még ninesenek benn a távollevő helybeliek. Debreczenen van vallásfelekezet szerint 37,23 9ref., 5887r. k., 1919 zsidó, 564 ágostai, 416 g. kath., 84 g. nemegyesült és 2 unitárius. Foglalkozásra nézve, pap 19, állami hivatalnok 171, tanító 148, tanuló az elemi iskolásokon kívül 1386, író 2, művész (festészek, színeszek, zenészek) 191, ügyvéd 71, orvos 34, bába

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

19. szám.

Pest, 1870. Május 12.

VI. évfolyam.

Hazánk egynéhány középkori műemléke.

— *Myskovszky Viktortól.* —

I. A csetneki evang. templom és Csetneki Kondor István síremléke.

Csetnek bányaváros Gömörmegyének egyik | mint azt csucsíves stýlben épült régi temploma

A csetneki evang. templom. (Myskovszky Vikt 1 rajza)

dél-északi irányban elnyúló regényes völgyé- | valamint: „SIGILLVM CIVIVM DE ZENIT-
ben fekszik, s a megye legrégibb telepítvénye, | NIK” (Zemítnik polgárai peesétje), régi majus-
19

kulákból*) álló feliratu városi pecsétje bizonyítja.

A város esinos épületekkel bíró főterének déli végén egy kis emelkedésen áll régi, némely tekintetben remek kivitelű temploma, melynek építési ideje stylje szerint a XIV-dik század második felébe bizonnyon tehető; a főoltár mögötti falon még a mostani újítás előtt e következő felírás létezett:

HOC OPVS CONTINIVATVM EST PER
MAGISTRVM SIMO-
NEM EMERICO SVB
VITRICO. ANNO RE-
PARATAE SALVTIS.

M. C.C.C.C. LX.

tehát 1460-dik évben bizonyos Simon mester alatt az építés folytatott, mely században valószínűleg be is végeztetett. Ezen templom eredetileg katolikusoké lévén, csak később a reformáció után, mintegy a XVI-ik század vége felé, midőn a város lakossága az ágostai vallásra áttért, jutott az evangélikusok birtokába.

E templom fekvése megegyez minden régi templom fekvésével, t. i. szentélyével kelet felé van fordítva, belseje három hajóból áll: egy fő- és két mellékhajóból, mely utóbbiak azonban sokkal alacsonyabbak; s a főhajó felső falrészén lévő négy ablak által világítatik meg, s e szerint a templom szerkezete a legrégibb kora bazilika-formájú.

A szentély, hol jelenleg egy újabbkori főoltár áll, rendes nyolcszög három oldala által zártatik be, melyek csucsíves ablakokkal és kívül minden falélen támoszlopokkal vannak ellátva. Mint már előbb említém, e templom katolikusoké lévén — talán apátsági zárda templom — a szerzetesek számára tágas presbyterium szükségeltetett, mely a

szentélynek mintegy felét képezi. A déli mellékhajó, melynek keleti részében jelenleg mintegy 2000 kötetből álló egyházi könyvtár létezik, úgy mint az egész templom, szép csucsíves boltozattal bír, melynek szépen profilizott gerinceit esinos gyámkövek (consolák) és oszlopok tartják. Kár, hogy a könyvtár nincs rendezve, sőt hogy még lajstroma sincsen. A templom északi mellékhajója keleti részén van a sekrestye, s a mellett a régi

csontház (Ossarium), hová a templom melletti sirkertből az új sírok ásásakor talált csontok tetetnek. A mi pedig ezen érdekes templom külsejét illeti, az minden oldalról impozáns, de kivált a képünkön ábrázolt délkeleti oldalról. A főhajónak a diadaly fölötti keleti záradék csucsíves a szentély tetőzete föléd még jóval magasabba emelkedik, hol felső részét lépcső-alaku párkányzat veszi körül. A templom tornyának falazata meg szintén eredeti gót, s csucsíves ablaknyílásokkal és párkányzattal van ellátva; falazata a főhajó csucsíves falához képest feltűnően alacsony, mely aránytalanság talán onnan magyarázható, hogy a torony eredeti tervezet szerint valami közbejött akadály miatt nem végeztetett be. A torony tetőzete azonban már későbbkori, három, felfelé kissébedő kupola-

Csetneki Kondor István síremléke.

ből áll, melyek galleriák által egymástól elválaszvák.

A torony, valamint a templom egyéb falazata durva szemesesű homokkőből van építve, mely a határban még most is található. Az ablakmérnövei különös gondnal és művészi felfogással vannak kőből faragva. A templom belseje újabb időben — bár nem egészen a gót izlésnek megfelelő módon, de elég izletesen és egyszerűen — befes-

*) Középkorban divatozott betűnemek.

tetett. Az említett könyvtáron kívül több nevezetes műrégiségeket tartalmaz; így az 1454. évből ötvényből készült keresztelő medence, csakugyan medence, mivel alsó lábzata hiányzik, s egyszerűen három vaslábon áll; a medence külsején sz. Péter és Pál apostolok csinos kivitelű féldomborművei vannak, 1454. latin felírással; továbbá a szentélyben látható egy több ülésű egyházi-szék, mely különösen arról nevezetes, hogy annak részletein a régi befestés színei még pompáznak.

Megemlítésre méltó a templom szentélyének baloldali levő csetneki Kondor István síremléke; ezen sírlap hosszukás, prizma-alaku falrésznek (tumba) felső lapját képezi, s mintegy 2 láb 6 hüvelykkel a templom kövezeténél magasabban fekszik; ezen sírlap hossza 1 öl 9", szélessége pedig 3' 3"; széle három hüvelyknyi szélességben következő felírást tartalmaz.

VLTIMVS INTER EGO NVMEROSOS
ORDINE FRATRES HAC GELIDA STE-
PHANVS CHETNEKI CONDOR HVMO
OBDORMIVI IN OPPIDO DOPSINA ANNO
1594 DIE 15 IVNII POST MERIDIE (M)
HORA 6.

Azaz: „Utolsó én számos testvéreim sírjában, csetneki Kondor István ezen fagyos földben elszenderültem, Dobsina városában 1594-dik évi június 15-kén, délutáni 6 óraker.”

Nem ezen egyszerű felírás teszi ezen sírlapot érdekessé, hanem az alak, mely határozott magyar jellegénél fogva ritkítja párját hazánkban; az alak itt magyar jellegű sisakban, görbe magyar karddal és a nélkülözhetlen buzogánnyal van ábrázolva. Az alak szokásos rojtos párnán fekvő, fején nyílt sisakot visel, jobbában egyszerű gömbszerű végződésű hatalmas buzogányt tartva, míg balkeze a kissé hajlott magyar kard egyszerű keresztmarkolatján nyugszik, mely szíjjakkal övén függ; lábán hosszú sarkantyut visel, melyek a lábfejhez szíjjakkal vannak csatolva. Ha azon állítás igaz, hogy a régi sírköveken nemcsak a halott alakját, ruházatát és fegyverzetét, de arcbani hasonlóságát is iparkodtak élethűen visszaadni, úgy itt némi biztonsággal állíthatni, hogy Csetneki István életében így nézhetett ki; s hogy az illető művész az alak arcifejzésére különös gondot fordított, az abból látszik, hogy kacsaringósan kipödrött bajuszát is híven utánozni akarta.

Az alak jobboldalán lent a Csetneki-család cimere foglal helyet; a koronás sisakon egy koronás alak két kezében halat tart; a cimere szépen idomított paizsán kettős kereszt hét pálmalevéllel vagy pávatollal (?) díszítve látható. Ezen síremlék anyaga közönséges finom szemecskéjű homokkő; a kivitel elég pontos, a rajz kielégítő, az alak tetejemen domborodik ki a síkból.

A h o l t k é z .

— Beszély. —

Az 1202-iki „Mária menybemenetele“ Antwerpenben kétszeres ünnep volt. Reggel nyolc órától minden arcon az öröm ragyogott, minden szív hangosabban dobogott, s ennek volt is oka, miről olvasóink meg fognak győződni.

A nap fényesen lépett a láthatárra, s a friss zölddel behintett utakon hullámozott a nép. A templomból tíz óraker fényes körmenetnek kellett keresztülvonulni a városon. Antwerpent I. Henrik, Alsó-Lothringia és Brabant hercege tisztelte meg látogatásával. A herceg éppen egy reá nézve fényes eredményű hadjáratot fejezett be VII. Thierry, Hollandia grófja ellen, a kit foglyul is ejtett s Vilvord várába hozatott. Henrik menete Bredából Antwerpenbe e győzelem után valódi diadalmenet volt; az antwerpeniek seregestől mentek eléje, hogy meghozzák neki hódolatukat s alázatukat mutassák ki azon idegen herceg iránt, ki őket már több ízben fenyegette. Thierry a herceg mögött ment fegyvertelenül s husz ör között. I. Henrik a győzelemért a gondviselésnek nyilvánosan akar-

ván hálát adni, kihirdetteté, hogy a holnapi körmenetben ő is részt veend, s hogy győzelme alkalmából a népek kegyadományok fognak kiosztatni. Az 1202-diki augusztus 15-dike tehát a szó legteljesebb értelmében örömnapi mutatókozott.

A herceg korán kelt s foglyát reggelire hívatta, és Thierry az udvariasság e jelét figyelembe is vette. A két herceg egy asztalnál ült s beszélgettek, oly barátságosan, mintha mi sem történt volna közöttük. Midőn a reggeli vége felé járt, Assche udvarnok lépett be s azt mondá urának, hogy egy pillanatra egy polgár ohajtana vele beszélni s valami fontos közleményeket akar tudtára adni. A herceg válaszolá, hogy nincs kedve panaszokat hallgatni, s ennek átadásával az udvarnokot meg is bizta. Hanem ez nem sokára ismét visszatért s azt mondá, hogy az ismeretlen tanácsos a neki: a herceget egész komolysággal figyelmeztetni, miszerint Antwerpenbeni tartózkodása alatt személyét általa nem is sejtett veszély környézi. Többet mondani vonakodott; ha azonban a herceggel sze-

mélyesen beszélhet, mondá, öt bővebben is megismertetheti a dolog mibenlétéről. Henrik mosolygott és vállat vonított. Az udvarnokot elküldö s a megszakitott beszélgetést folytatta foglyával. E könnyelmű gondatlansága, melylyel e nap elé nézett, Thierry nyugtalaná lett arcát ismét szokott redőibe simította vissza.

Brabant hercege kevéssel tíz óra előtt hagyta el termét fényes kísérettől követtetve, s a Mária-templomába ment, hol a városi papság által nagy ünnepélylyel fogadtatott. A hollandi grófn nyert győzelme fölött „Te Deum“ zendült meg, s a körmenet nem sokára megindult. Midőn a St. Maur-zárdához érték, egyszerre egy fekete szilaj ló vágatott a körmenet élére; szikrázó szemei, tajtékos szája, magasra emelt s hevesen rázott eje vad ingerültségről tanuskodtak. A néptömeg közt egyszerre borzasztó zavar keletkezett; hogy a lovat megzabolázzák: senkinek sem jutott eszébe. Még a herceg is elhagyatva látta magát kíséretétől.

Egy férfi, ki egy idő óta nem veszté el öt szemei elől, e pillanatot ragadta meg, hogy közelébe juthasson.

Kabátja alatt fegyvert rejtegetett s a helyet látszott keresni, hol öt halálosan megsebezheti. Azon pillanatban azonban, midőn a döfést épen véghez akarta vinni, merészen ugrott elé egy munkás s karját, mely a hosszú tört a herceg keblébe akarta mártani, megragadta. Ez épen azon pillanatban történt, midőn a ló a néptömeg zavargása által még ijedtebbé tétetvén, a papot terítette földre, ki a legszentebbet vitte. A nép között erre oly rémület és zavar állott be, hogy a gyilkos, miután ellenfelének kezét mélyen megsérté, elszökhetett. A ló végre egy hatalmas döfés következté-

ben, melyet a herceg saját kardjával tett, összeroskadt. Látták most, hogy a ló szügyeit fergek marták, melyeket az eleven sebekbe szándékosan raktak be. E körülmény kapcsolatban az épen most történt gyilkossági merénylettel, nem különben az udvarnok figyelmeztetése, a hercegeben azon gondolatot kelté fel, hogy ez a szegény állapot arra volt kárhözátva, hogy a nép ajtosságában zavart idézve elő, a merénylet szándéka kivételében segítse. Miután a nyugalom ismét helyreállt, a herceg parancsolá: vezetnék elő megmentőjét; hanem, csodálatos, a fölhívás felelet nélkül maradt; senki sem mutatta magát, ki a herceg háláját igénybe kívánta volna venni, a másik oldalon pedig mindnyájan önmagukkal voltak elfoglalva, annyira, hogy azt sem vették észre: mi történt.

— Ez események a sziveket annyira megtölték földi gondolatokkal, hogy a körmenet nem haladhatott tovább a jámborság és áhitat háborítatlan érzelmeivel; megfordultak s egyenesen a Mária-egyházba tértek vissza, hol újra „Te Deum“-ot zengtek el, hogy az ég oly csodálatos módon tartá meg a

herceg életét. Henrik alig lépett palotájába, midőn a nép hangos „vivát“-tal csoportosult ablakai alatt s vállaikon diadallal cipeltek egy szegényesen öltözött férfit, ki e megtiszteltetést igen kelletlenül látszott elviselni.

— Mi ez? — mondá magában a herceg s kinyitva az ablakot, ennek jelentősége felől kérdészködött.

- Itt van ő! itt van! — kiáltott a nép kara.
- Kicsoda? BeszéljeteK világosabban!
- Azon egyén, ki életét mentette meg!

E szavakra a herceg arcán a meglepődés voná-

„Embereit egy rosszul öltözött férfit vállaira emelni látott.“

(„A holt kéz“ c. beszélyünkhöz.)

sai voltak esetelvé. Intett, hogy az ismeretlen vezessék eléje, ki pár pillanat mulva valóban előtte is állott.

II.

Henrik megmentőjét, a mint ez megtámadójával küzdött, csak hátulról láthatta. Élénk érdekléssel szemlélte az előtte álló férfit, s neve és állása felől kérdezősködött.

— Jan Buls-nak hívják! — felele ez férfias hangon. — Mesterségemre nézve kőműves vagyok s ide csak tegnap jöttem, hogy az új erődítményi építkezéseknél munkát keressék.

A herceg kérdé azután, hogy miért tűnt el egy pillanat alatt, holott ő oly szívesen látja őt, hogy bátorságáért szerencsét kívánjon neki s áldozatkészségéért köszönetet mondjon.

— Hát, — mondá Jan Buls, — mindenkinek megvan a maga természete, s aztán oly szegény ördög, mint én, nem igen van hozzászokva a nyilvános kitüntetésekhez, úgy, hogy én szinte reszketek azon gondolatnál, hogy az egész világ szeme láttára hercegséggel beszélek.

Ez őszinte felelet tetszeni látszott a hercegnek, ki is zsebéből egy aranytal telt erszényt vont elő s átnyújtá neki.

A kőműves mielőtt ezt elfogadta volna, kérte a herceget: engedné meg neki, hogy egy kérelmet intézhessen hozzá, s midőn a herceg ezt megengedte, mondá:

— Egy kegy fogor kérdésben, melyet én mindennél többre becsülnék. Két óra óta azon merész reményben ringatózom, hogy hercegséged testőrei közt szolgálhatnék, s azért, ha egy erős kar s áldozatkész szív nem megvetendő hercegséged előtt, engedje a kőművesi kanalat íjj- és karddal föleserélnem, mert ez inkább kedvem, mondhatnám: természetem szerinti.

— E kérelem elismerést érdemel! — mondá a mindinkább jobb hangulatba jövő herceg. — Te derék legénynek látszol s én hiszem, hogy jobban illesz a paripára, mint a kőfalak tetejére. E kérelmedet teljesítem, hanem azért e másikat sem szabad viszszaütanod; vedd tehát ez erszényt. Mától fogva testőreim közt van helyed.

Jan Buls két órával később új tisztársait a St. Amandus-csárdában vendégelgeté. Ittak hatalmasan s vendégeinek nagyobb része már érezé, hogy lábaik gyöngülnek s nyelveik megnehezdedtek vala.

— Fel! — mondá egy a kevésbbé ittasok közül. — Már egy órával késtünk el, ez nincs rendben.

Midőn főlhívása eredmény nélkül maradt, őt társát fölrázta, intve őket, hogy ideje volna már a hollandi gróf melletti örállomásaikat elfoglalniok.

E második figyelmeztetés megtette hatását: az íjjászok közül négy fölemelkedett, hanem az ötödik, az totál le volt esipve.

— Mit sem tesz! — mondá Jan Buls, ki hidegvérét meglátszott tartani; — szívesen teszek én helyette szolgálatot, ha majd egykor ő is hasonló tesz nekem.

Az ujoncot megdicsérték s elciettek a mint csak tudtak, a palotába, hol Thierry őrei a hosszú várakozás miatt vizagsztalást nyertek Jan Buls szavai-ban, melyekkel jó megvendéglést helyezett számukra kilátásba.

Alig foglalta el a hat íjjász állomását, midőn — Buls kivételével — mindnyájan ellenállhatlan álomtól éreztek magukat megrohanva, s az ajtó előtt elszenderedtek.

Buls, miután minden háboritástól mentnek érzé magát, kebeléből egy kulcsot vont elő, melyet a gróf ajtajának zárába illesztett. Alig nyílt meg az ajtó, midőn Thierry a küszöbön megjelent. Az íjjász kezét meghatottan szorítá meg.

— Mindig a régi, Theobald! — mondá mosolyogva, — mindig oly ravasz, mint merész...

— Midőn őt, mint egy közönséges gonosztevőt vonszolták az uton, mondam, hogy meg fogom önt boszulni és szabadítani. A boszu minden elővigyázatomban mellett sem sikerült, hanem ígéretem második részére nézve, mint látja ön, mindent megtettem, e pillanatban ne fontolgassa, mily esz-közökkel. Az idő halad. Ezek az emberek egy bódító szer következtében, melynek hatását én jól ismerem, legalább két óráig nem ébrednek fel. Ha az éj teljes leplevel leszáll, nyugodtan futhatunk el.

— Remény és bátorság! — mondá a gróf, mi-alatt a fondor Jan Buls, a rögtönzött íjjászok, ki nem volt mint más, Hollandia egyik leghíresebb és legbátrabb lovagja, kezét többszörösen megszorítá. Thierry ezután ismét fogházába vonult, míg Theobald, mint valami lelkiismeretes őr, le-s föl sétált.

III.

Ez emlékezetes ünnep délutánján Assche a kikötőbe ment sétálni s a munkások egy csoportjában leírhatlan örömmel ismerte fel azon egyént, ki reggel megjövedölé mindazt, mi oly pontosan teljesedett. Miután jelenleg méltóságának semmimű jelvényeit nem viselé, minden feltűnés nélkül közeledhetett a csoporthoz, hallgathatta, mit beszélgetnek s pontosabban szemügyre veheté azon férfit, ki jelenleg kezét felkötve tartá, mit nem vett rajta észre, midőn reggel a palotában volt.

— Mivel rád nem hallgatott, bizony majd pörül járt! — mondá egy tengerész a felkötött kezű egyénhez. — Hanem azt hiszem, hogy roszul

eselekedtél, midőn a gyilkosságot megakadályozva nem mutattad magad, bár mentő után kérdezősködtek.

A sebesült okosság- és méltóságteljes pillantással válaszolt, mely szegényes ruházatával sajátságos ellentétet képezett:

— Midőn magamat a hercegért feláldoztam, szivemre hallgattam; midőn pedig későbbben félrevonultam, belátásom szavát követtem. Ki tudja: nem tartottak volna-e engem gyilkosnak s a gyilkossal egyetértőnek? azután azon szín alatt, hogy a dologról többet tudok, mint a mennyit mondhattam volna, kintpadra vontak volna.

A körülállók e szavakra egyhanguan kiálták: — Az igaz, valóságos igaz! — Péter okos egy fickó!

Assche, ki figyelmesen leste el e szavakat, melyek Jan Bulst előtte ármányos csalónak tüntették fel, tanakodott magában: vajjon a becsületes Pétert felszólítsa-e, hogy őt kövesse, vagy pedig erőhatalommal vigye egyenesen a herceghez? Félvén, hogy az első nem fog sikerülni: ez utóbbira határozta el magát. A nélkül, hogy a sebesültet elveszteni szemei elől, egy pár katona után nézett. Talált is kettőt, kiknek megparancsolta, hogy a fiatal kovácsot, ki nyugodtan csevegett barátaival, a palota elé vigyék. Péter, midőn körülvették, nem ellenkezett, hanem megzavart társaira egy szomorú pillantást vetett s mondá:

— A mitől féltem s a mit előre láttam: megtörtént! Légy boldog, Jakab! — tevė még utána, a tengerészhez fordulva. — Az ember nem tudhatja, mi történhetik vele, ha egyszer ezen emberek kezei közé kerül. Őleld helyettem nővéredet: Őrszikét s mondj neki, hogy ne feledkezzék meg rólam, ha elmaradásom sokáig tart.

Es e szavak után nyugodt arccal követé az öröket. Midőn a palotához értek, Assche felment a herceghez s elbeszélte neki a történeteket. A herceg nagy zavarban volt. Nem kételkedeti, hogy a férfi, kit udvarnoká hozott, ugyanaz, ki reggel vele beszélni akart; hanem ő nem tudott oly könnyen megbarátkozni Jan Buls alávalóságával, mint Assche. Pétert mindamellett mégis maga elé hívatta.

IV.

A herceg fürkésző pillantást vetett a kovácsra s kérdé: vajjon bevallja-e hogy ma reggel volt a palotában? A férfi igen-nel válaszolt. A herceg azután kérdé: mikép jutott legyén ő, az élete ellen szőtt fondorlatok titkáinak birtokába?

— A tanács, melyet hercegségednek adtam,

felele ez szilárd kijelentéssel, — néhány szónak volt eredménye, melyeket tegnap este hallottam két előttem haladó egyéntől, midőn Őrsze jegyesemmel sétálgattam. Azon sérelmekről beszéltek, melyeket uruknak kellett szenvednie, és azon intézményekről, melyek által a henegeő győzőn boszut vegyenek, s ez a megtámadásban állapított meg. A legesokélyebb neszre is mely, közeliünkben esetleg történt, hirtelen fordultak hátra, elhallgattak s távozni igyekeztek. Világos volt előttem, hogy a herceg élete forog kérdésben; ezért elhatároztam, hogy hercegségednek ezt mindenesetre tudtára adom.

A herceg e rövid leírásal megelégedni látszott, s épen új kérdést akart hozzá intézni, midőn Péter őt megelőzően mondá:

— Midőn hercegségedet figyelmeztetésem után a palotát elhagyni láttam, hogy a körmenetben részt vegyen, kíváncsiság vagy talán sejtetem fogott el s kényszerített, hogy kíséretéhez csatlakozzam s folyton szemmel tartsam. Haladt mellett egy férfi, ki hercegséged mozdulatait nagy érdeklél látszott követni. Termete, járása s ruházata egészen hasonló volt azon ismeretlenek egyikéhez, kiknek tervei tegnap oly zavarba hoztak. E pillanattól fogva folytonosan rajta függöttek szemeim, s midőn a körmenetet egy szilaj ló megzavarta s hercegségedet testőreitől elszakítá, arcán oly öröm ragyogott, hogy azt kellett hinned, miszerint ez eseményről már neki előre volt tudomása. Lépteit hercegséged felé irányzá; én mindenütt sarkában voltam. A többit már tudja hercegséged, én csak azt tettem, a mit bármelyik hű alattvalója tett volna. Hanem ha erre nézve bizonyítékok akar: itt van a seb, melyet csak az imént kötöttem be.

Péter e szavaknál levette sebének göngyecit s kezén egy jókora, még vérző sebet mutatott elő. Henrik ezt megpillantván, hirtelen ugrott fel, megragadta a kezét, mely érette szenvedett s a hála legmelegebb érzelmével szorította meg, mely a fiatal legényt nemesak megnyugtató, hanem örömmel is tölté el.

— Ha becsületet sugárzó arcod az igazságról meg sem is győzőtt volna, ez mindenesetre! Egy gonosz siheder engem megesalt, ő fel tudta fogni az ön tettének nagy jelentőségét. Hanem nem marad büntetlenül, a lurkó!

A herceg azonnal egy szolgáját hívta elő s parancsolá, hogy az ijátsz, ki ugyanazon napon Jan Buls név alatt szolgálta lépett, rögtön hozzák élé.

(Vége köv.)

A római női élet falai közül.

Századunkban a régészeti tanulmányokat a művészet arra igyekszik fölhasználni, hogy az ó-kor műveltségi életéből látható képeket állítson elénk, s e célból az ó-kor monumentális emlékeit teljes buzgalommal fölhasználja. Valamiként nem eredménytelenül fáradoztak azon, hogy a Nil völgyét évezredek előtt ellepett templomok, sírok és középületek ezer meg ezer képeiből az ó-egyiptomi életet legapróbb részleteiben is előtűntető jeleneteket alkotni; valamiként Ninive palotáinál faragványai nyomán az ó-asszíriai életnek hasonló, bár sokkal hiányosabb képeit nyertük: azonképen szorgalmasan fölhasználták az ó-világ legnagyobb részén szétszórt római emlékköveket, romokat, faragványokat, képeket, érmeket, fegyverzeteket s mindenféle ék- és házi-szereket, hogy a rómaiaknak irodalmi műveikből ismert műveltségét és házi életét ki lehessen egészíteni s mintegy új életre ébreszteni. Magától értetlik, hogy ezen törekvéseket hatalmasan elősegítette a csaknem két évezred előtt vezuvi kitörés által eltemetett Pompeji és Herculaneum csodás fölfedezése és kiásatása, melyekből több római magánház aránylag elég jó karban került napfényre, részben egész butorzata- és felszerelésével, úgy, a hogy menekülő lakóik 1800 év előtt elhagyták *Philippi* düsseldorfi festészek műve — melynek másolatát híven adja fametszetünk — Pompejiban tett tanulmányok alapján készült s a legapróbb részletig tüntet elénk egy ó-római pipere-jelenetet, mely egyszerűen kedves, minden pedantéria nélkül.

A festész azon pompeji házak egyikének belsejébe enged pillantanunk, melyek építése oly igen megfelel a déli éghajlatnak, s melylyel — déli Spanyolországot kivéve — Európában ma már sehol, de keleten még mindenfelé találkozunk. A mai házak élete kifelé fordul, az ó-koriaké befelé irányult; mostani épületeink ablakai az utcára nyílnak, amazok földszint az utcafelé ablaktalan fallal voltak elzárva, úgy hogy az ó-kori városok utcái úgy néztek ki, mintha kertek falkeztései közt jártunk volna; csak az emeleteken nyíltak az utcára egyes, a szükség által igényelt s azért rendetlenül alkalmazott ablakok. Az ó-kori ház életének központja egy vagy több udvarszerű tér volt (miként ezt nem rég egy másik, a rómaiak lakásairól írt cikkünkben elmondottuk), s erre vagy ezekre nyíltak a lakó szobák ajtai. Ez udvarokat a gazdagabbak házaiban oszlopos esarnokok futották körül, melyek mind az eső, mind a nap heve ellen menedéket nyújtottak, kivált ha

függönyökkel is el voltak látva. Az udvarra nyíló földszinti szobáknak ablakaik nem voltak, s világosságukat csak függönyökkel elzárható ajtaikon át nyerték.

A képinkön látható pompeji-nő egyiptomi rabszolgálója által rendezett hajzata hatását vizsgálja azon (még ma is sok helyütt divatban levő) kézi tükröben, melynek bronz- vagy ezüst lapja simára volt csiszolva, s mely csak igen tökéletesen pótolta a rómaiak által nem ismert üvegtükreinket. Művésziünk azon számtalan frizura közül, melyeket azon kor képei- és szobraiból ismerünk — s melyek között magas toupé-k is előfordulnak — a legegyszerűbbek egyikét választotta. A még be nem fejezett öltözék a római és görög női viselet két főrészt tünteti elő: a hosszú, görög alsó öltönyt s a bő, nagykendő-alaku általvetőt. Az azonkori római nők izlésének becsületére válik, hogy a régibb idők ezen ép oly természetes, mint egyszerű és művésziileg szép öltözetét lényegében megtartották, mely mindenütt reásimult a termetre, nem úgy, mint a középkori és mai divatok, melyek nőinket valódi alakjaikból egészen kivetkőztetik. Különösen a vállfűző teljesen ismeretlen találmány az ó-kor előtt, miből egyszersmind következtethetjük, hogy akkor gyakoribbak voltak a tökélyes női alakok, mint ma. A mi a női öltönyök kelméjét és színét illeti, e tekintetben igen nagy volt a változatosság s voltak sávós, kockás, szintjászó stb. kelmék.

Azon kor fésülködési divatja — mint már említettük — végtelenig változatos volt, különösen azért, mert akkor még sem kalapot, sem főkötőt nem viseltek, legfőlebb ráncokban aláhulló nagykendőt vagy fátylat, hátravetve. A hajviselet számnélküli változatosságát láthatjuk azon ezer meg ezer római mellszobron, melyek egész Európában szétszórvák s ezek közt azon fűrt-épületet is, melyről a gunyoros Juvenál azt mondja: „Nőink fejüknök emeletet emeletre raknak, s hogy ezek tornyot képezzenek, megtámogatják.“

Ovid, ez a tökéletes elegáns, még fésülködési oktatásokat is ad: „Hosszukás archoz — ugymond a szépség s a nők ezen finom ismerője — a fejétön kétfelé választott s egyszerűen simára fésült haj illik, miként Laodamia visel; gömbölyded archoz azonban jól áll, ha a hajzat a homlok fölött fűrtökbe göndörödik, a fülek azonban legyenek szabadon.“

Hogy ily komplikált piperészkedés mellett a szolganőnek nem volt mindig jó dolga, az magá-

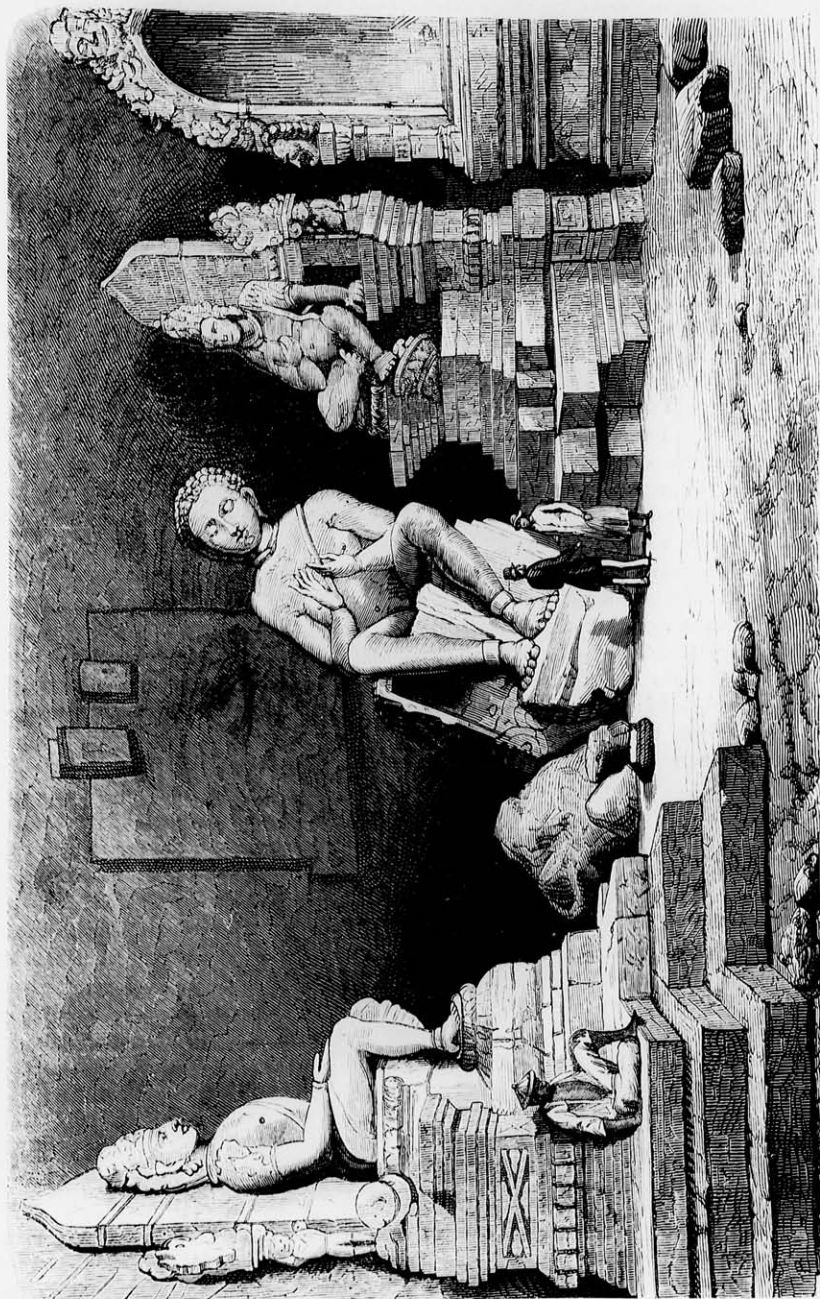
tól értetődik de különben Juvonál a nők ellen intézett szatiráiban nem mulasztotta el azt sem vázolni, miként ostromoztatja embertelenül a roz-

kedvű urnő rabnőit, a nélkül, hogy ezért saját foglalkozását félbeszakítaná; s ezenkívül Ovid is figyelmezteti a nőket, hogy az őket pipéresző

A római nő-élet (aljai közül.

szolgálók arcait össze ne karmolják s hogy mér-
gükben ne szurjanak tűt azok meztelen karjaiba | lódó, — ki tisztelői jelenlétében ily szenvedélyes-
ségekre engedje magát ragadtatni, mert különben

Japán baltványok. (Szövege a 298. lapon.)

vagy kebelhalmaikba. „Ne találkozzék egyetlen
nő sem, — ugymond ez a kellemes, de frivol gúnyo- | aggodalom támadhatna a haragvó szelid jellemét
illetőleg.”

Az egyiptomi szerezcsennőnek a pompéji-i urhölgy csarnokában jelenléte azonban visszaemlékeztet minket a különböző nemzetek azon példa nélküli zagyalékára, mely csak a római birodalomban élhetett együtt. Hogy azon korban Pompéji utcáin különösen igen sok egyiptomit lehetett látni, az bizonyos; mert e várostól csak néhány mértföldnyire feküdt Puteoli (ma az

elpusztult Puzzuoli) kikötője, mely leginkább kelettel és Egyiptommal közlekedett, s hol szíriai, palesztinai, phöniciiai és egyiptomi kereskedők, ügynökök és hajótulajdonosok nagy számmal laktak, kik honi isten-tiszteletüket itt is folytatták, sőt azt a római területen tovább is terjesztették. Így Pompéjben is van egy ilyen érdekes egyiptomi Isis-templom. —

Jáva bálványok.

Ázsia délkeleti tengerében a nevezetes Jávaszigetet s tizenöle millió (tehát hazánknál nagyobb számu) lakóját tulajdonképen csak 1816. óta kezdtük jobban ismerni, midőn t. i. az angolok visszabocsátották azt Németalföld birtokába. Ez idő óta nevezett sziget belsejében sok tölfedező utazó fordult meg és sok ásatás történt, s legtöbbet tett e tekintetben Bernát weimári herceg, ki 1856-ig főparancsnoka volt Jávában a 30,000 emberből álló holland megszálló seregnek.

Az itt történt kutatások azon eredményre vezettek, hogy ezen áldott sziget lakói már több ezer év előtt igen magas műveltségi fokon állottak. A sziget hegyes belső vidékeit nagyszerű városok s roppant terjedelmű templomok romjai borítják, melyek minden része kőből épült s kelet-indiai stílusban igen tökéletes kivitelű, sokszor óriási mérvű faragványokkal és szoborművekkel volt ékesítve. A szemlélőnek bámulástól meglepett szemei minden lépten-nyomon egy, műveltségben nagyon előrehaladott kor nyomaiba ütökzenek.

A talált domborművek részint a kelet-indiai mythológiával, részint az etruszk művészettel rokonok s arról tanuskodnak, hogy keletnek nagy s ma már szereszóródott népei történelmünk előtt évezredekkel összeköttetésben állottak egymással s művészi tökély tekintetében azon fokozatok voltak, melyen a rómaiak és görögök. Vajjon mikor fogja tudni a tudomány azon fátlyat egészen föllebbenteni, mely azon idők államszervezeteit, egymáshoz való viszonyait stb. kutató szemeink elől elrejtji, oly korét, melyben (miként az a mexikói bálvány-

képekkel való félreismerhetlen hasonlatosságból kitünik) Amerikát alkalmasint már ismerték Ázsia lakói?

Jáva legkitünőbb nevezetessége a romokban heverő roppant nagy *Prahu* nevű város, mely a szigetnek körülbelül közepén, felsíkon fekszik s melyhez ezer óriási lépeső visz fel. E romokat legelsőbb 1811-ben sir Thomas Stamford fedezte föl s köztük huszonkilenc különböző terjedelmű romhalmazt különböztethetni meg, s ezek közt négy ép korban levő, s mintegy négyszáz összerombolt templomot!

Képünk az ugynevezett diangi templom belsejét ábrázolja három oltárával, s azok fölött még jó karban levő három óriási bálvánnyal. E szoborművekben első pillanatra fölismerhetni gömbölydedségükön, tagjaik arányosságán s arkifejzésekükön a magas fokú művészet termékeit, de a díszítés és csoportosítás egyuttal roppant távoli időkre emlékeztet. A tett nyomozások alapján ezen szobrokban az isteni háromságot: Bráma, Vismu és Siba nemesebb alakjait vélték szemlélni: később azonban — különösen az angol Crawford — a középső alakot a mezei termények istennőjének (a rómaiaknál Ceres,) a másik kettőt pedig a földmivelés és kereskedés védnökének állította; mert Jáva mindig termékeny, s földmivelő népben gazdag sziget volt. Bárha Jáván folyton pusztító harc foly a benszüllöttek és a hollandiaiak közt, e sziget még ma is csaknem az egész indiai szigetengert ellátja gabonával. —

Az ősmagyar hadászat.

(Vége.)

Itt első teendőjük, fő-főgondjuk vala: a szállásolási hely megválasztása, melyre nézve oda törekedtek, hogy mind a sátorozásra, mind a legeltetésre kielégítő, tehát téres és buja fűvű legyen. Azután sátrat vertek. Mindenik nemzetségfő, hozzátartozóival együtt, külön-külön kissé távolad helyez-

kedék el egymástól. Mi megtörténvén, s mást is a hogy kelle, rendben hagyván, a fővezér sátrába tértek hadi gyűlésre (mely közgyűlésre vagy község nevet is viselt), hogy megalkossák a jelen háboru tervét. Ezzel csakhamar elkészültek, mert nem ereszkedének részletekbe, jól tudván, hogy leg-

többnyire hely és idő körülménye és viszonya határoz, hanem csak a főbb vonalakba, és pár nap múlva fölkerekedtek, mint a raj, haladtak kiszemelt áldozatuk felé s megközelítve azt, rátörték sebesen, mint a szél, úgy hogy csak a³ vész és halál birt velük egyidejűleg röplüni.

Szétzörták az ellenhadat, mint egyszerre keletkező vihar szórásrök a polyvát, és minden irányban üzőbe vették. Ilyenkor nem gondoltak egyébre, mint az üldözésre, és ismét az üldözésre, az ellennek tökéletes megsemmisültéig; ellenkezőleg az akkori világ többi leghareképzettebb nemzeteivel, például a rómaiakkal, kik megelégedve a kellő üldözéssel, zsákmányoláshoz láttak. Ők csak miután már hírmondó sem maradt az üldözötttekből, fordultak a zsákmánynak és feccerunt magnum áldomást.

Ha pedig ily hevenyében nem bánhattak el ellenekkel, ha komolyabb előkészületekre, reájuk váró rendezett csapatokra találtak, akkor óvatosan tönk mindent.

Lassan kiterjeszkedve, tábort ütének a csatasíkon, nemzetségek és törzsek szerint sátorozván: de sáncokba nem szállottak, mint a rómaiak, ismervén azok veszélyét, melyet nagyobbára a buvó fél sirat meg. Lovaiukat békóba verve legeltették azon számos barmokkal együtt, melyeknek húsa élelemre, teje italra vala szánva. Maguk a hadfiak tüzet raktak és el elbeszélgettek az ősök-ről, s ha felmelegedtek azok dícsőségének fényénél, csak hareszomjuk nőtt, melyet még nevelt a kürt bűgása, kivált midőn Lehel is velük táborozott. Mert:

„Gyakran éjjelenként, ha pihent a tábor, Ki-kiszólt a kürtszó Lehel sátorából. Ott bent ült a vezér, kürtjét fuvogatva, Elgondolkodott a katonaság rajta.“

Igy táboroztak, mintha csak odahaza lennének, egészen fesztelenül, azonban még sem egészen gondatlanul, mert őrsöket állítának fel távolban, de egymáshoz közel, hogy valamikép meg ne lepossenek. Mikor pedig a fővezér jónak látá az eldöntő ütközetet megejteni, éjjel a hadrendezéshez fogott, melylyel nem állatá, mint a rómaiak, embereit három részben, hanem különböző csapatokban ezredenként az alvezérek, kapitányok, századosok és tizedesek alatt, körülbelül úgy, hogy az egész had egy tömör rendnek lássék; nem is annyira a hadsorok mélységére, mint inkább azok tömörségére ügyelt, hogy áttörni rajtok semmikép ne lehessen; eselekedett így pedig azért: mert podgyászai s élelemre szolgáló barmaik a had-

rend mögött helyeztettek el, s mert nem alkalmazá minden katonáját a hadrendben, hanem hagyott fel bizonyos fölösleget, részint hogy a podgyász-készlet biztosabb, s a netán segílyre szoruló ezred hamarább megmenthető legyen, részint hogy a lesrei kiküldésre is jusson egy-egy csapat. Azután igyekezett a kedvező körülményeket kifürkészni s a maga részére felhasználni, mivel csatázó őseink nem annyira kézzel és erővel, mint esellel, meglepetéssel és a szükségletek elzárásával igyekeztek elleneiket legyőzni.

Igy elhelyezkedve köszönté őket a felkelő nap, mely nagyobbára az ő diadalukkal búcsuzott le. Főljöttök önkénytelen nyájas mosolyra fakadt a csillogó kardok-, lándzsák-, vérték-, ló-védlemezek- és ijjakon, melyek az egyes hadsapatokat, mint délibáb, fényükkel fölverték, míg a turulmadár szárnyait kiterjesztve röpködött fölöttük lobogó zászlaiakon; lementekor részvevő örömben gyult ki.

Minden lelkesedésüket éleszté, elannyira, hogy midőn megharsantak a kürtök összecsapásra, oly jókedvűek valának őseink rendszeren, mintha lakodalomra mennének. Lehetetlen volt nem győzniök. Némelyek vállaiakon lándzsát, kezeikben ijjat hordtak, s mindkettőt, a hogy a szükség kívánta használták. Összecsapásnál a nyíl záporban hullott az ellenre, megelőzve őket, míg a lándzsa egy nyomban ért velük helyre. Az összecsapásnál fősúlyt fektettek a rohamra, meg a rohamra és ismét a rohamra, mert rendszeren ez vetette el a háboru kocakáját. Csengett a kard, döngött a lándzsa a vértéken, röplültek a nyilak, melyeket oly ügyesen kezeltek akár előre, akár hátra lödözvén, hogy kikerülni sebzésüket alig leheté. Végre is az ellen vagy kegyelmet koldulni, vagy futni kényszerült, és őseink a vész lován sarkalák. Ha ellenben ők megfutottak, elleneik nem igen bátorkodának üzőbe venni, mert ez legtöbb esetben esel vala tőlük, és úgy járhattak volna, mint 910-ben az augsburgi ütközet alkalmával a németek. Jelesül midőn őseinket üzőbe vennék, egyszerre megzendültek a kürtök s a magyar les csapatok helyeikről kitérve, megtámadák az előnyomulókat oldalban, hátban, és semmivé tevék.

Egy-egy ily esel sikerültével a csata szerencsés kimenetelére diadalmi ünnepet ültek, teli örömmel, kürttrivajjal.

Általában jegyezzük meg, hogy a kürt volt a tábor nyelve, s ilyet a fővezérek is tartottak maguknál, jelt adandók vele hadosztályaiknak. Nemkülönböztetve kürt zendült, ha indulni, összecsapni, visszavonulni vagy a lesről előtörni kelle. Kürt

adá a hirt az ellenség közeledtéről, például szent Gallennél 926 és 25-ben május elsején, midőn eldö-
dink lakomáznának, egyszerre megzendülnek a
kiürtök vést riadozva. Jelen időben mit tenne a
sereg ilyenkor? — Megfordulna és fenyegetné
sarkával az ellent; ők azonban felpattanva, táma-

dásra rohantak száguldó paripáikon. Csak egy
olasz sz. galleni barát, Heribald, ki köztük lakmá-
rozott, nem tartott velük; ő bement zárdájába és
feljegyzé a világnak, hogy soha életében úgy jól
nem lakott, mint a magyarokkal ebédlesekor.

Závodszy Károly.

Leány-babonák a Szerémségben.

Mit csináljon a leány, hogy jövendőbelije álmá-
ban megjelenjék?

Tudjuk, hogy bármily művelt és előhaladott
legyen valamely nép, mégis hisz a babonákban.
Sőt minél istenfélőbb valamely nép, annál nagyobb
azok száma, kik a babonában hisznek. De azt biz-
ton mondhatjuk, hogy a nők nagyobb része hisz
a babonában. Mit nem tesz az asszony, hogy férje
öt jobban szeresse? Ad neki mindenféle bájitalo-
kat, ellopja valamely ruhadarabját, abba pénzt
varr bele, szóval mindent megkísért, hogy íranta
kihült szerelmét új életre ébreszse.

De nemcsak a férjezett nők, hanem a hajdon
leányok is minden uton-módon azon iparkodnak,
hogy jövendőbelijüket megláthassák, ha máskép
nem, tehát álmukban. A magyaroknál, különösen
az alföldön, egy babona divik, melyet ez alkalom-
mal elmondunk. A leányok — vagy legények is te-
hetik, — Luca előestéjén elővesznek egy fésűt, tükröt,
egy darabka szappant, és azt begöngyölgetve
egy törülköző-kendőbe, párnájuk alá dugják, az
ágy alá pedig egy tányér vizet állítanak, lefekvés
előtt egy „Miatyánkot“ elmondanak és lefeküsz-
nek; most a kívül ez éjén álmodnak, az lesz jöven-
dőbelijök. Nevetséges, de úgy van. Egy barátóm
egy alkalommal ugyanezt tevő; másnap kérdeztem :
miről, vagyis helyesebben mondva: kívül álmodott?
mire azt a választ nyertem, hogy mindenféle vad-
állatok- és vén boszorkányokkal. Mi természet-
esebb, minthogy e naiv feleletre hangosan kacagtam.
A leány lefekszik és azt hiszi, hogy a kívül ez
éjjel álmodik, az leend férje, és történetesen atyjá-
val, anyjával, bátyja, rokona vagy — mint fentem-
létett barátóm, — vadakkal álmodik. Tessék! nem
babona ez, még pedig vastag babona? De jegyez-
zünk ide egynéhányat a szerémségi lányok babo-
náiból.

Ujhold vasárnapján a vacsora alatt, a leány az
első falat kenyeret bemártva a sóba, jól megrágja,
szájából kivéve, jobb kezébe veszi és azt elteszi
jövendőbelije számára; jobb kezéből lassan lebo-
csátja kötényébe, de jól vigyáz, hogy a földre ne
essék, és tovább vacsorál. Vacsora alatt még elő-
veszi kanálát, kését és villáját, és szintén feltűzött

kötényébe bocsátja; jól megjegyzendő, hogy e tár-
gyakat még vacsora előtt tette oda, habár a vacsora
csupán csak kenyérből is állna. Lefekvés előtt
előveszi a tükröt és belenézve így szól: „Fényes
tükrő te, valamint most engem mutatsz és szépnék
találom magamat, ép úgy mutasd jövendőbelimet
is álmomban!“ Ezzel azután a tükröt és fésűket
is kötényébe teszi, ezeket összekötve párnája alá
dugja, azután egy szent kép előtt megáll és imádko-
zik, ki mint és mit tud, ezután lefekszik; a csomóra,
mielőtt feje alá tenné, háromszor keresztet hány,
szintén a párnára is, azután lefekszik, elmondja a
„Miatyánkot,“ ezután pedig a következőt mondja :
„Hozzád imádkozom, édes istenem! Parancsold
annak, a ki férjem lesz, hogy álmomban megje-
ljenjen; ha a vizen túl lakik, ime, itt az evező
(kanál,) ha az erdön túl lakik, ime, itt a balta (kés,)
ha utjában kövekre akad, ime itt a villa; jöjjön el,
ime, itt a kenyér és só, hadd együnk együtt, a fésűk,
hogy fésülködjünk és a tükrő, hogy megnézzük
magunkat, azután pedig esküvőre induljunk.“

II. A leány ujhold vasárnapján pókot fog s azt
egy nádszárba beleteszi, melynek mindkét végét
azután kenyérral bedugja; lefekvés előtt elmondja
a szentek neveit, háromszor keresztet vet a pár-
nára, lefekszik s imígyen szól: „Pók, te magasra
emelkedsz, keresd föl kedvesemet, és hozd elő
álmomban; ha elhozod, úgy reggel szabad lábra
bocsátalak, hogy örülj e világnak, ha pedig nem,
úgy elgázollak!“

III. A leányok, ha szőnek, némelyik közülök
nem méri meg a vásznat, hanem folytonosan sző;
elvégezzén a szövést, az egész darabot úgy, a mint
van, párnája alá dugja és következőleg imádko-
zik: „Istenem, küldd el jövendőbelimet, hogy ket-
ten megmérjük e vásznat, hogy neki és nekem
varrhassak ruhát az esküvőre, még reggel!“ A
párnára háromszor keresztet vetve lefekszik, de
jobboldalára, és a világért sem sző senkihez is,
bármit kérdezzenek tőle, ajkai zárva maradnak;
reggel azután vigyáz, hogy ne beszéljen és ne néz-
zen az ablakra addig, a míg keresztet nem vetett
magára, és a míg el nem mondta imáját.

IV. Ha a leány véletlenül meglátja az ujholdat,

keresztet vet magára és háromszor mond el egy imát, azután pedig ezeket mondja: holdnak: „Oh! fényes hold az égen! te látod az egész földet, és a földön az én jövődöbelimet is; tedd azt, hogy én is lássam őt álomban, bárhol tartózkodik is: te őt mégis látod, és én e földet im veszem, hogy a fejem alá tegyem!” Ezzel azután lehajol és ujjával a jobb láb alól homokot vesz fel és lefekvése előtt a párna alá teszi, de a lefekvésig mindig magával hordozza; a párnára keresztet vet, lefekszik, de nem szól senkihez sem.

V. A leány egy nap böjtöl; este lefekvés előtt, a templomból hozott megszentelt buzát feje alá teszi, a helyet megszenteli és lefekszik, de lefekvése előtt még imádkozik a házi szent előtt, és így imádkozva el is alszik.

VI. A leány ujjhold vasár- vagy keddi napon elővesz hét ezüst tallért, azokat párnája alá dugja és a következőket mondja: „Jövődöbelim! ne késsél már, hanem jöjj el akár még ma, hogy e pénzt megolvassván, megasszonyi ruhát vegyék magamnak!”

VII. A leány ujjhold szombatján, nap lementé előtt, kimegy az erdőre, és a mely ágra a lemenő nap utolsó sugarát hinté, azt letöri és koszorúvá átalakítván, így szól! „Lemenő napocska! Valamint te ez ágacskákat látod, ép úgy lássam én is az

éjjel jövődöbelimet!” Ezzel azután fejére illesztve a koszorút, szól: „Zöld koszorucska! ha el nem hozod jövődöbelimet, ugy itt fogsz száradni!” Ekkor beköti fejét, hogy senki meg ne lássa a koszorút, éjjel azután koszorúval a fején lefekszik és imázva el is alszik.

VIII. Pünkösd első napján, ha a templom fűvel van telezórva, a leány első letérdelése alkalmával jobb térde alul jobb kezével kivesz egy kevés fűvet; második térdelésnél ugyanazt, harmadiknál is, és így tovább a hányszor letérdel, mindannyiszor egy kis fűvet húz ki; ebből azután koszorút kötve, jobb kezére illesztí és viszi ki a templomból, a templomajtónál a világ négy tája felé mutat a koszorúval, mondva: „Istentől rendeltet! bárhol légy, siess a koszorúért, mert ha nem jössz, elszárad és areom elhervad!” Hazaérve, a koszorút egy szent kép fölé teszi, éjjel pedig párnája alá dugja, ismételvén, hogy jövődöbelije jöjjön, míg a koszorú el nem hervadott.

Ilyenek, és ehhez hasonlók ama babonák, melyek egyik nemzedékről a másikra átszármanak, és melyek eléggé mutatják, hogy a művelődés mily alacsony fokán állanak, és hogy mennyit kell még nekik tanulni, hogy utolérhessék azt, a mit eddig elég sajnosan, nem tettek, de tehettek volna.

Ligetfi A.

Egy hét története.

(Május 9.)

(VK.) Ez a versenyek hete volt. Versenyezték a paripák, a hangok, dalárdák, hegedűk és „Szép Helenák,” benépesítve a Rákost, a daltermeket és a budai színházat.

Telivér társasághoz van szerencsénk megint, melynek családját nagy gonddal jegyeztetik be a négy lábú arisztokrácia aranykönyvébe, mely könyvet boldogult Bérezy Károlyunk, „Anyegin” e kitűnő fordítója, irodalmunkban is meghonosította. Hanem ezuttal mindenekelőtt bocsnatot kell kérnünk Lady Mordaunttól, Y. Rothschildtól, Sovereign Ladytól, Count Zdenkotól, First Ladytól, Miss Gratvichetől, First Lordtól, Lady Sarahtól, Dynasttól és az egész „futnivaló” társaságtól, melynek tagjai oly fényes és hőbortos neveket viselnek, — bocsnatot, hogy kissé hátrább helyezhessük őket, miután most legelőször is Mendelssohnmal van dolgunk.

Tiszteeljük Wagner Riklhárdot, vagyis szabatosabban szólva: esodáljuk lánghelmjét; hanem abban, hogy a zsidók mitsem érnének a zenében: bátrak vagyunk — s velünk együtt a nagy világ

— ellenkező véleményen lenni. Ime, Mendelssohn is, a többi közt, zsidó létére a halhatlanok királyi családjába emelkedett, akár mint szeretnék is a „jövő zene” bálványozói elvitatni költészetét. A legédesebb hangok arabeszkejével írja ő tele most is a levegőt, valahányszor csak dalait, a „Szentivánéji álom” zenéjét és egyéb zenekari költeményeit adják elő; „Dicsének”-ében pedig a vallásos emelkedettségnek és az emberiség nagy örömrájának adott hatalmas kifejezést Harmine éve, hogy e művet először adták elő a berlini Guttenberg-ünnepen, s e harmine év mítsem törült el szépségéből. Nagy háláéneke, mely a mindenek Urához zeng — előbb a symphonia hangszerein, s aztán a kantáte karaiban és magánszólómaiban — igazán az emberiség üdvözlete, mely a nagy éj után fölvirradó hajnalat köszönti. Mult pénteken a budai ének- és zene-akademiától hallottuk e zenekölteményt a redout kis-termében, s mig élveztik az ihlet e termékét: egyszersem elismeréssel kellett adoznunk a budai akadémiának, mely rövid idő alatt nagyot haladt. Knahl Antal valóban buz-

gón vezeti ez intézetet, melynek zenekara nagyot javult, énekkarai igen jók, (nem is említve, hogy a női kar mily szép!) s a magánzólamokra (Stegman Hermin k. a., Albertini-Locher Mária asszony s Bogisich káplán) szintén jó erőket bír.

A zenekedvelő Buda ájtott ezuttal Pestre, s egészen megtölté a redout-termet. Különbön otthon is van módja jó zenét hallani, most a vártemplomban, (hol az egyházi zene-egylet működik), majd a „Fácán“ termében, hol szombaton a budai dalárda tartá dalestélyét. Ugyanekkor a pesti lövöldében a „nemzeti dalkör“ is adott hangversenyt, szép közönség előtt, miután Budapest rég elfogadta Schiller intő versét: „Wo man singt, dort lass' dich nieder, Böse Leute haben keine Lieder.“

Még a nemzeti színpadon is volt egy hangverseny: a Blau Gyuláé, ki a salzburgi „Mozarteum“ versenymestere volt, most pedig színházi zenekarunk első-hegedüse lett, miután a közönség általános tetszése s a kritika elismerése közt játszá Beethoven egy nagystylü concert-jét, Schumann „Esti dal“-át és Singer „Prelude“-jét. Ő megnyert minket, mi meg őt. Pestnek általában szerencséje van abban, hogy sok kitünő hegedüst szült: Joachim, Singer, Reményi, Grün innen valók; vonjunk egy kis pauzát, s hozzátehetjük, hogy a fiatal Blau is pesti fi. És ha nem is oly nagy művész ő, mint Joachim, nem oly fényes technikus, mint Singer s nem oly tüzetjes zenész, mint Reményi: mégis nagyobb hasznát fogjuk venni, mert ő nekünk fog játszani.

Szeretjük, hogy Zichy Antal (a még ki nem nevezett, de mindenesetre kinevezendő igazgató) a zenekar fölfrissítésére is gondol. Erkel olyan „Homerus“, ki sokat „szunyadt“, s szunyadásai közben nagyon ellanyhult a zenekar; új eleven-ségre kell tehát ébreszteni, fiatal, jó erők megnyerése által. Persze, évek rontását nem lehet két hónap alatt helyrehozni, s a páholy mágnásai és az erkély fiatal urai — egy-egy kevésbbé sikerült kísérlet után — ok nélkül tüszkölnék és duzzognak az új igazgató ellen, a kinek bizony próbálgatni kell, ha ki akarja egészíteni a dráma, ének és zene házagos személyzetét, már pedig a próbálgatás soha sem esik meg hamis hangok és közbe-közbe apró kudarcok nélkül. A remarque ok mindig helyén vannak, de a bírálatnak majd csak ugy egy év múlva jön el az ideje, midőn a vetésre bekövetkezik az aratás.

Addig szívesen várunk, sőt türeink is egy kicsit, abban a reményben, hogy a türelem itt is csak megtermi a maga rózsáit.

Vannak azonban, kik nem tudnak tünni, s látat

fordítva ősi páholyaiknak: mennek a „Variétés“-be. Csak legalább már a budai színházba mennének, hol újabban a „Szép Helénák“ versenye folyt. Medgyaszay Ilka k. a. és Krecsányi Sarolta asszony versenyeznek, mindkettőnek élénk pártja van, s a mi több, mind a kettő megérdemli, hogy pártja legyen. Csinos jelenségek, jó hangon énekelnek s elég ügyesen játszanak. A közönség — használva a gőzsiklót s egyszerűságot látogatva a várpalota gyönyörű kertjét is — kezd gyülni, állandósodni, s Aradi édesdedebben mosolyog, mint az első hetekben. Csak egy kis igyekezet, egy kevés szerencse, s a magyar színészet (támogatva Offenbach által) gyökeret verhet a bástyák kemény kővei közt is. Budai elmécek máris, tőlük telhető elméssel mondogatják: „Molnár rosszul örölt, Aradi arat.“

De hagyjuk az elmésséget, a fekete zászló, mely a balközép körének ablakán sötétlett, egy jó hazafi elhunytát juttatja eszünkbe. Az öreg Ghyezy Ignác meghalt Tatán, s holttestét tegnap helyezték örök nyugalomra a kerepesuti temetőben. Nem volt kitünő képviselő, mert nem igen vágyott kitünni, hanem a legműveltebb és legjobb hazafiak egyike. Typusa egy ó-kori táblalabirónak, de ki folyvást haladt az új műveltséggel. Szerette és nagyon olvasta az irodalom jobb termékeit. Tudott sokat, és testvére is (Ghyezy Kálmán) nem egyszer használta „Conversations Lexicon“ gyanánt. Keveset beszélt, de mindig nyomosan, s a mily lelkiismeretes volt magán dolgaiban, oly buzgó az osztályok munkáiban is. És nevelt a hazának derék fiaikat, és hagyott maga után jó emlékezetet. Ma volt halotti miséje a plébánia-templomban, ugyanakkor, midőn az egyetemben *föltámlalt* egy tanszék. Husz év óta először hangzik most a tudomány e vén falai közt az aesthetika, melyet hosszú ideig fölöslegesnek tartottak, mignem b. Eötvös újra felállítá tanszékét, arra Greguss Ágost író társunkat emelve. Ő a „rút elméletével“ s Arany János kisebb elbeszélő költeményeinek fejtegetésével kezdé, oly tárgyakkal, melyek minden fogékonnyabb ifjut erőlebben érdekelhetnek. És kívánjuk, hogy minél többet is érdekeljenek. Jobban fogják szolgálni a költészetet, ha Greguss előadásait hallgatják, mint ha hivatás nélkül írnak verseket, a mire pedig (a szépirodalmi szerkesztők gyönyörűségére) még mindig oly nagy a hajlandóság.

Gregusztól, ki pár év előtt Bérezy Károlyval szemközt oly élénken vitátá, hogy a lófuttatás inkább csak „játék“, melyre kár annyit költeni, könnyű áttérni a sportsmanek nagy napjára, mely vasárnap délutánra esvén, mindig mozgásba hozza

a félévárost, kivált ha nem esik, mert hiába, a felhőknek még a nagyurak sem parancsolnak!

Ezúttal nem esett, csak borongott. És ez a borongás nagy kedvezés volt az égtől, miután most a Rákost országos híré pora és gyakran kiállhatatlan hősege nélkül élvezhettük. E hires mező akkor sem látott ennyi népet, mikor a diétát itt tartották, mint most. Ily fényes népet pedig nem is láthatott, mert akkor még nem volt párisi divat, ennyi mindenféle új szabású koesi, omnibusz és angol jockey.

A nagy fa csarnok, mely egymaga annyi embernek képes ülőhelyet adni, mint Budapest mind a négy színháza, telidestele volt. A látéső is fölmondá a szolgálatot, hogy a csarnok egyik végéről megmutassa a másik végén ülő szépségeket. A tavaszi színek, a mosolygó arcok, aranyos legyezők összefolytak egy tarka szivárványba. Kűnn volt a gyepon az egész szép és hirneves világ, kivéve a képviselőket, kik ugyanez órában a kerepesuti temetőben Ghyeczy Ignác tetemeit helyezék örök-nyugalomra. A miniszterek közül is csak gr. Andrásst és Lónyait láttuk. De láttunk annál többet azok közül, kik szeretnének miniszterek lenni, és tömérdek boldog embert, kik gomblyukokban a bádög-jegyet — mely utat nyit a gyepe — teljes elégteliséggel esőrgeték.

Nem kicsinyeljük a lóversenyt, mert tagadhatlanul nemes szenvedély és érdekes látvány. Senki se képzelné, a ki nem tudja, hogy mennyi tanultság, kitartás, erő és rátermettség kell egy-egy ló versenyképességig vitt idomításához. Ezek a vékonydongájú s acélizmú jockeyk egész életüket e célra szentelik, s úgy kitanulják a lovak természetét, mint akár Shakespeare az emberi szívét. És egy oly lovas, minő gróf Szapáry Iván, mindig méltó a köztiszteletre, miután ő nemcsak

„született“, hanem fáradságosan „lett“ is azzá, a mi: a pesti gyepe első hőse. Ma ugyan nem igen inye szerint kezdé, mert a „Haek Stakes“-ben egyedül maradt a tőren (a gróf Sztáray János „Álmos“-án), s így a díjat minden verseny nélkül nyerte el; hanem annál inkább kitett magáért az ugrató versenyben (a Sándor-díj száz ranyára,) midőn két versenytársát, a két angol mértföld hosszán, ugyancsak a háta mögött hagyta. A „nemzeti díjat“ is (548 arany ezüst serlegben s gróf Keglevich Bélától 200 arany) az ő „Verbená“-ja nyerte meg. Azontúl *Captain Blue*-é (sportneve ez egy futtató consortiumnak) lett a dicsőség, miután érdekes futásokban nyert két díjat: „Breamar“-ral a Szechenyi-díj száz aranyát, s a pozsonyi diadalairól híres „Advocate“-tal az ezer aranyas nagy államdíjat.

Érdekes epizód volt e versenyek közepén a „mezei gazdák“ futtatása. Kiálltak lobogós ingben tizen, köztük egy 13 éves, meztlábás gyerek, ki a célhoz vágató hat lovas egyike volt. Meg is bámulták e kis fickót, a kiből vagy páratlan huszár, vagy híres lóköltő lesz, s nemcsak megbámulták, hanem adtak is neki annyi pénzt, hogy vehet rajta vagy husz pár csizmát, ha éppen szükségét látja. Az első díjat Bíró József fiatal aszalvói gazda nyerte meg kitünő lován, melyen rögtön túladott négy száz forintért. Egy másik gazda, ki szintén nyert, a verseny után lezuhant lováról s úgy megsérült, hogy omnibuszon vitték be a városba. „Majd kiheveri reggelig!“ — a mint maga mondá.

A verseny második és harmadnapja még következik, s bizonyára épp úgy — mint az első nap — tanúbizonyosságát adják annak, hogy a magyar sportsmanek újabb időben derekasabban hozzáálltak a lótenyésztéshez és idomításhoz, mint évek előtt, mikor a pesti gyepe csak a külföldi uraknak viritott.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*A paraguay-i harctér*) elcsendesült Lopez diktátor halála által, s a Brazíliával folytatott hosszú háboru véget ért. Évtizedek szükségesek ahhoz, hogy e háboru káros következményei elsimuljanak, s Paragnay városába a családiaság visszatérjen. Az évek óta folyó háboru igénybe vette az ország minden munkaeréjét, s midőn a férfiak már elégtelenek voltak a megrikkult hadseregek betöltésére, a nőknek is harcolni kellett. Páratlan ez a hadviselés történetében, s a „Times“ nem egyszer emelte föl szavát, hogy Európa figyelmét

fölvívja. A háboru pusztítása alatt nem csak egyes falvak s tiltványok, hanem egész városok is tönkre jutottak; nem a brazíliaiak kartácsa vagy rablása, hanem az által, hogy lakóinak a harctérré kellett menniök. Negyvenöt éves koráig fegyvert kellett fogni minden férfinak, s midőn ez sem volt elég, Lopez felszólította a nőket, hogy szálljanak táborba, vegyék át a sebesültek ápolását, a tábori élelmezést és a szállítmányok kezelését. Ha meggondoljuk, hogy már a harctéren volt a férj, a fiu, a testvér és rokon, akkor nem csodálkozha

tunk, hogy a nők tömegesen követték e fölhívást s kisdedeikkel megjelentek a haretérekben. Itt, az ellenség golyói közt sem vart rájuk nagyobb veszély, mint otthon, hol a férfiak által ellagyótt tanyákat és falvakat rablók támadták meg, s a vérengző gyilkosságok napirenden voltak. Az aggastyánok is nagy számmal jelentek meg a táborban s ápolták a betegeket. Később nőcsapatok alakultak, egészen fölfegyverezve, s férfiruhába öltözve. Nem egyszer küzdöttek a csatában, s egy hídvédelménél 43 nő esett el, kik után neveletlen gyermekek sirtak. A nők közt is voltak ezredesek, őrnagyok s mindenféle kisebb rangfokozatok. Miss Ewan Amália kapitány, egy koros angol leány, ugy küzdött, mint a legbátrabb férfi, s bal karját ellőtték. A Hambuyogoa nővérekről nem egyszer lehetett olvasni a lapokban. Ezeknek elveszett atyjuk, két fivérük, s az egyiknek férje. Senkijük sem volt többé, s ültetvényüket nem maradt, a ki mívelje. Katonák lettek s nem egyszer álltak szemközt a braziliaiakkal. Az indián indulatok — vagy talán annyi veszteségük — vadakká és kegyetlenekké tették őket. Egy izben élelmi szállítmányt kísérték, s a huszonhat női fedezet mellett csak nyolc férfi volt. Egy erdőszélben a braziliaiak puskáztak rájuk, s nem sokára portyázó csapat támadta meg őket. E csapatot legyőzték, s a két Hambuyogoa nővér 13-at felakasztott közülök. Átélté-e e két vad teremést a harekokat, nem tudni. Lopez szerencsétlen hadjárata nem a hadesapatok mozgalmához, hanem az ország egy nagy részének vándorlásához hasonlított. Az utócsapatokat nők képezték, kiknek legtöbbje szennyes és rongyos volt, de fegyverekkel és élő eszközökkel mindig el voltak látva. Síró gyermekek voltak körülöttük, kiket ütközetelekkor távolra vittek, s kikből oly sok jutott a braziliaiak kezébe, hol azonban jobb sors vart rájuk. A nők és gyermekek halásztak, hogy legyen a katonáknak mit enni; ugyanezt tették az agg férfiak is. A vadak nagy részét nők ejtették el. Megdöbbenő képeket nyújtanak a tudósítások Lopez hadjárata felől. A humanitás kívánta, hogy e hare véget érjen, mert a háboru minden szörnyüségé sehol sem nyilatkozott annyira, mint a szerencsétlen Paraguayban, melynek nem csak gazdaságát, iparát és kereskedelmét tönkre tette, hanem szétűlta a családi életet is, s borzasztó demoralizációt okozott.

* (*Arany-kincs.*) Az ezer-egy-éj meseci még

mindig gyarapodnak, még pedig az élet való történetei által. Két év előtt gr. Kammont nevű ur vándorolt ki Párisból szegényen, majdnem koldusan és betegen; közelébb pedig gazdagon, mint Kroesus jó egészségben tért vissza. Midőn távozott, nem volt anyyja sem, hogy a vitelbért Amerikáig fizethette volna, s egy rokona szállíttatá Uj-Granadáig, hol mérnöksegéd lett egy vasúti vállalkozó mérnök mellett. Három évig működött így szorgalmasan, és teljesen megnyerve főnöke bizalmát. Három év mulva új munkálatokhoz kezdtek, s a mérnöksegédnek az ország legtávolabbi helyeire kellett utaznia. Kammont gróf a legmeredekebb hegyeken hatolt át s már a legnagyobb uton túl volt, midőn fáradtan, fölhévelyve ledől a fél árnyékba, egy hegyi forrás mellé. Így pihenven és ábrándozván elmúlt ifjusága napjairól, melyet nyomorban töltött, egyszerre szeméi a forrásban akadtak meg, mely alig képezvén egy kis medencét, egy földüregben tünt el, a nélkül, hogy további folyásának a közelben nyoma lett volna. Kammont a medence fenekén csillámló fővényt vett észre. Fölkelt tehát és megvizsgálta. A forrás nyomán egy mély üregbe tekinthetett, mely gazdag volt az arany-porondtól, mit a kis forrás ki tudja mióta rakott le szemerenkint. Kammont most nem ismert sietősebb dolgot, mint visszatérni, s eszközökről gondoskodni, hogy prédáját biztosíthassa. Pár hét mulva — szavai szerint — a köztársaság leggazdagabb embere lett, de mégis tanácsosabbnak tartotta hogy kincsével Párisba térjen vissza, hol ismét jó barátai lettek, kik azelőtt háttat fordítottak neki.

* (*Ugyanazon szegen.*) Az orosz cár ellen Párisban elkövetett merénylet alkalmából egy víg intermezzo is volt. Az orosz kiállítási szálloda pincérei szintén ki akarták fejezni mély hódolattukat a cár iránt, valamivel kedveskedni neki. Mivel azonban az égiek nem igen áldták meg őket kincsekkel, Wassiljef főpapjukat kérték föl támogatásukra, ki aztán egy szent képet adott át nekik az orosz kápolnából. Gr. Adlerberg közönnettel fogadta az ajándékot a cár nevében, ki — nem tudva honnan került az ajándék — az orosz kápolnának ajándékozta, hol Wassiljef ismét arra a szegre akasztatá, melyen azelőtt függött. Tehát csak egy kis utat tett a cár lakásáig.

32, birtokos 1149, haszonbérlet 160. Foglalkozás nélkül van 14 éven felül 498 férfi, 7712 nő, ide számítva a tisztviselők, gazdák és polgárok nejeit is.

* (A népszámlálás eredményéről általánosságban) arról értesítünk, hogy a magyar szent korona lakossága a határvidékeken kívül, melynek kimutatásait a katonai hatóság még nem terjeszté a statisztikai osztály elé, az 1857. évi népszámlálás óta mintegy másfél millióval szaporodott, s jelenleg a végvidékeken kívül, 15 millió és ötszázezernél többre megy.

* (Erdődy S. gróf közelebb nem épen csekély bajtól) menekült meg Bécsben. Szilaj méne a járdá mellett lépegetett. Egy bécsi mesterlegény boszankodván e miatt, ráütött a gróf lovára, mely az ütésre roppantul ágaskodni kezdett s vadul nekiiramodott az utóni tömegnek. A gróf nagy ügygyel-bajjal visszatartathatá lovát s visszaügetett a mesterlegényhez, kire jót ütött ostorával. Erre egy pár kézműves a grófra rohant, lovát fel akarták tartóztatni, őt pedig lerántani lováról, hogy megverjék. A gróf azonban ügyesen átugratott a legények feje fölött s sz. reneszánsz kimenekült a csetepatéből. Ezt más lapok akkép adják elő, hogy a gróf urnak a járdán gyalogoló nép közé méltóztatott lovagolni, s midőn egy meg nem hunyász-kodó plebejus megfogta a ló zablláját, a gróf „jót ütött ostorával” a polgár arcára. A két versio közötti különbség, mint látni, nem nagy, és qui bene distinguit bene — vivit.

* (A debreceni árvahaláz részére) e napokban ezer forint érkezett névtelenül azon kijelentéssel, hogy azt egy nem rég elhunyt hagyományozta. Azonban mindenki sejtí, hogy a jótékonyágtól ismeretes Csanak Józseftől származik e küldemény, kinek 19 éves leánya e napokban hunyt el.

* (Az orvosi magántárok) emlékiratot szándékoznak az országgyűlés elé terjeszteni. A sebészeti iskola eltörlését és párhuzamos osztályok felállítását kívánják; ezenkívül a magántárok egyenjogúsítását kérik, úgy hogy kötelezett tárgyakat is legyen szabad előadni, s ennek folytán hallgatóik náluk tehessenek szigorlatot. Végül a tanári karban a magántárok negyed-része számára szavazati jogot kérnek. Lapunk régebbi számai bővebben foglalkoztak e tárggyal.

* (A 32 színtársaság), mely jelenleg Magyarországon területen létezik, közös megegyezés folytán f. hó 21-én, mint Budavára bevételének évfordulóján a vár ostrománál elesett honvédek emlékének javára előadást rendez, mindegyik a maga állomásán. A budai színtársulat e napon szintén rendez e célra előadást.

* (A hatvani-utca,) mely 1848-ban Landerer és Heckenast nyomdájá által vált híressé, ismét visszanyerte akkori nevét, valószínűleg azonban csak ideiglenesen. A postánál éppen ugyanis a gyakori tavaszi eső lemosta a meszelést a falról, s most előtűnt a régi felírás: „Szabad sajtó-utca.” Az elhaladók közül sokan megállanak az utcasarkon, megnézik a régi emléket, s elgondolkoznak azon, mily kár lesz azt újra bemészelní.

* (Érdekes régiségeket mutatott be) Nyáry Jenő

bárá a történelmi társulat ülésén. A tárgyak Pilinyben találtattak s közelebb a muzeumban fognak közszemlére kiállíttatni. A társulat ugyanezen ülésén Nyáry Albert b. folytatá érdekes felolvasását a Hyppolit-codexekről, melyekből az akkori idő gazdasági viszonyaira vonatkozólag igen tanulságos adatokat ismertetett. Végül Kápolnay István mutatót be 31 okmányt a Bodó-család levéltárából. Az okmányok többnyire a XVI. századból valók.

* (Tolvaj és rendőr egy személyben.) A budai kapitányság egy mezei kerületi őret azon kapta, hogy hivatalos óráin kívül tolvajlással tölti idejét. Így a napokban egy helyütt ezüst kanalat, más helyütt arany fülbevalót tulajdonított el. A kapitányság a kétszeresen veszélyes tolvajt a fenytörtérvényszéknék adta át.

* (Az életbiztosítás mindinkább nagyobb) terjedelmet vesz hazánkban is. Kiténik ez a biztosító intézetek jelentéseiből világosan. Tegnap a pesti általános biztosító intézet tartotta közgyűlését, melyen a felolvasott jelentésnek az életbiztosításra vonatkozó része következőket tartalmazza: az életbiztosítási üzletnél a mult évben 6,302,395 forint bevállás történt 4410 darabra, a miből 808,295 frtnyi elutasított, 226,200 frtról szóló pedig függőben maradt. Az 1869-ik évre 3375 személy életére 3,582,313 frt biztosítás van bejegyezve. A halandóság mérve nem volt eredményben kedvezőtlen hatása az intézetre nézve, mert 187,387 frtnyi díjbevétel mellett 17,324 frtnyi összeg lett kiadva, s végnyereségül is 21,025 frt marad meg, a miből részvényenkint 11 frt osztalék jut.

* (Nyulban szárnyas-egeret talált) egy repszegi birtokos. Elejtetvén, a vadász-társaság tagjai hasánnak tartották a nyulat, de a felbontás után tökéletes és még emésztetlen szárnyas-egeret lettek. Hogy került oda, az feltűnő, miután a nyul nem husevő, de hogy benne volt, arra több szemtanu van, kik a tényt bizonyítani készek.

* (A Hentzi-szobor közeléb) nagy tisztességben részesült. Bucsujárók a rajta lévő sárkányok után azt hívék, hogy a szent György szobra s körülcsokolgatók és segítségül hívták. Egy hordár világoztá föl őket kegyes tévedésükről.

* (Pompás zászlószalagok láthatók) most Oberbauer Alajos diszműtermében. Ezek a honvédszászlók fölszentelési ünnepélyeire készültek. Kettő Klotild főhercegnőé. Egyik aranyhímzett piros bársony, e fölirattal: „Lobogj diadalman hazánk dicsőségére. Klotild főhercegnő a budai, 63-dik zászlóaljnak 1869.” E szalag gazdag szegélyzetű s az ország, a főhercegi és Koburg-családok címei is láthatók rajta. A másik kék szalag, ezüst hímzettel s e fölirattal: „Örök diadal kísérje dicső pályádat. Klotild főhercegnő a pest-jászági, 50-dik honvédszászlóaljnak 1869.” Egy harmadik szalag gróf Andrassy Gyuláné készítettet a kolozsvári zászlóaljnak. Ez vörös bársony arany hímzettel, tölgylevelék szegélyzetével, a magyar címer mellett az Andrassy és Kendeffy grófi családokéival, s e fölirattal: „Vezessen bátorság, kövessen dicsőség. Gr. Andrassy Gyuláné a kolozsvári

honvédszászlóaljnak 1869. Gr. Szapáry Gézáé kettőzt készítetett, egyiket a zalai zászlóaljnak, e jelszótval: „A hősé és erőse a győzelem, e másikat pedig a zala muraközinek, e fölirattal: „Harcban kalauzunk a dicsőség, békében a törvény.“

* (Azon négy ujkracjára rugó jövedelem,) melyet egy eladás a budai népszínházban a budai honvéd- emlék javára eredményezett, mennyiben szép eredménytől volt kisérvé, a mennyiben a körmendi honvédtisztikar ez által arra buzdítottott, hogy ugyanazon célra gyűjtést rendezzen, mely máris 109 frt 50 kr. bevételi összeget mutathat fel.

* (Gyujtogatód lokomotív.) A debrecen-szatmári vasútvonalon april 19-kén Bujanovics több száz holdra menő mihályfalvai erdeje csaknem a lángok martalékává lett. A vasútvonal ugyanis ezen erdőn vezet keresztül, s midőn az említett napon a vonat itt átrogott, s a mozdonyfűtő a parázstűzet, melynek szikráit a dühöngő szél messze elhordta az erdőbe, piszkálgatta, a tűzesőként hulló szikráktól a száraz cserlevél meggyuladt, s mintegy 2—3 holdnyi területen az erdő leégett; csupán a gyorsan érkezett segélynek köszönhető, hogy az egész szép erdő a pusztulástól megmentetett.

* (Balmaz-Ujvárosban rászedték az igazságot.) A „Debr.“ ezt írja: Egy Debrecenben és vidékén ismeretes tolvaj, bizonyos csinijáért befogottt és bevallott szülőhelyére, Ujvárosra toloncoltatott. Az előjáróság hivatalos szigorral fogadta a toloncot, ez pedig ravaszul elkezd panaszkodni, illetőleg hazudni, hogy ő debreceni polgár és birtokos, s hogy kihallgatás nélkül toloncoltatták el. Az előjáróság megindult a martyr sorsán, s felkarolta azt. A „szenvedő“ 40 forintot kért kölcsön, s hogy elkieseredését megőrökítse, tollhoz nyult, és körülbelül ilyen forma levelet írt egy debreceni szíjgyártómesternek, mint ipának: „Kedves ipám! Nagy méltatlanság követetett el rajtam; de az ujvárosi jó emberek könyörültek rajtam, ék kihallgattak, hanem 40 frtra volt szükségem, kérem ipamat, hogy azon összeget a levél átadójának fizesse ki, és mivel jó embereimet is meg akarom vendéglelni, az én pincéből, a második hordóból küldjön néhány itce bort; a feleségemet tiszteltem, ne aggodjék, nem sokára haza megyek, stb.“ Az ember bemegy Debrecenbe a levéllel, átadja a tolonc állítólagos ipának, ki az ujvárosi ember nagy bántulatra elneveti magát, hogy ő nem ismeri a toloncot. Képzeltetni, hogy a kizsákmányolt szivesség élvezete után volt esze a toloncnak megszökni.

* (Aradi események.) Az „Alföld“ írja: „Május 3-án reggel 7 óra körül az ugynevezett Kriverit városrészen Blocha Ede házában iszonyu jelenet ment végbe. Blocha Adolf, Blocha Edének testvére, revolverrel fegyverkezve megjelent testvére lakában azon szándékkal, hogy kedvesét, ki Blocha Ede házában lakott, megölje. Szerelmeféltési vad dühében a leányt egyik szobából a másikba üldözte és végre Blocha Ede anyósának szobájában megtalálta. Reá létt, de az első lövés csak testvérenek anyósát érte súlyosan; a második lövés azonban életveszélyes sebet ejtett a leányon s a harmadik

lövessel önmagát lötte föbe. A leány életveszélyesen, az öreg asszony is súlyosan meg van sebesítve. Ugyanaz nap reggel egy kőmives-legényt hoztak a városházához, ki holt részegen, arecal belesett az árokba s nem bírván annyi erővel, hogy csak fejét is kiemelje a fejtől alig ellepő vízből, abban megfúlt. Ugyanaz nap egy eddig- elé ismeretlen nő a Marosba ugrott és nyomtalanul eltűnt.“

* (A népnevelés befolyása az iparra.) Lyon Plafair, a híres vegytanár az edinburgi skót egyetemen, közelében igen érdekes előadást tartott a népoktatás befolyásáról az állam iparképességére. „Eddig azt hitték, — ugymond — hogy arra, miszerint valamely vidéken, valamely ipar meghonosuljon, mulhatatlan megkivántatik, hogy azon vidék természeti hajlamokkal birjon ez iparágra. Azonban hogy ez nem így áll, hogy e tekintetben is az ember képességének roppant hatalma van még a physikai viszonyok fölött is, megdöbentőleg mutatja Sváje példája. E kis köz-társaságban, a mint tudjuk, a törvény nemcsak 12 hanem 16 éves koráig kötelezi minden leendő polgárát, hogy mielőtti jogai élvezetében, polgártársai körébe lépne, szerezzé is meg magának azon képességet, melynél fogva e jogok élvezetére érdemes s a társaságnak hasznos tagja lesz. Hogy ez eljárásnak mily roppant átalakító hatása van a társadalomra, világosan mutatja azon tapasztalat, miszerint ime, Sváje ipari fejlettsége ott áll, miszerint képes az amerikai gyapotot és havannai dohányt megvenni, feldolgozni, ujra Amerikába visszaszállítani, s e roppant utiköltségek mellett mégis olcsóbban adni, mint magukat a helyben készült gyártmányokat. Tehát egy állam- ocskát látunk, mely tengertől távol, Európa közepére zárva, a természet minden kedvezményeitől megfosztva, csupán a népnevelés által ennire vitte iparát!“

* (Kettős gyilkosság.) Orleansból iszonyu bűntett felől értesítik a francia lapokat. Beaumont faluban bizonyos Pirdubir nevű ifju, ki születésétől fogva idegfájdalmakban szenvedett, örülési rohamoktól meglepve, pénteken éjjel anyjának szobájába rontott s azt egy zuzó eszközzel agyonütötte, s bár az ütés halálos volt, a holttestet összezab-dalta. Majd atyjának hálószobájába ment, kit szintén kivégzett s holttestét az udvarra vonszolta. Hasonló szándékkal ment szomszédnőjéhez is, de ez észrevéven szándékát, megmenekült a biztos halál elől. Az ifju sógora közbe akart lépni s a dühöngőt meg akarta kötnözni, de a dulakodás közben elszabadult s Cravantba egyik rokonához ment, hol azonban véres tetteiről egy szó sem szóltott. Minthogy igen izgatott volt, azt tanácsolták neki, hogy menjen haza és fekiüdjék le. Megfogadta a tanácsot és hazament. Az udvaron meglátván atyjának holttestét, azt egy szögletbe vonszolta és szalmával betakarta. Erre bezárkó-zott s lefeküdt. Három óraker érkeztek meg a rendőrök, kik a bűntestet elfogták. Bűntét a vizsgálóbíró előtt bevallotta, s az orleansi börtönbe szállították.